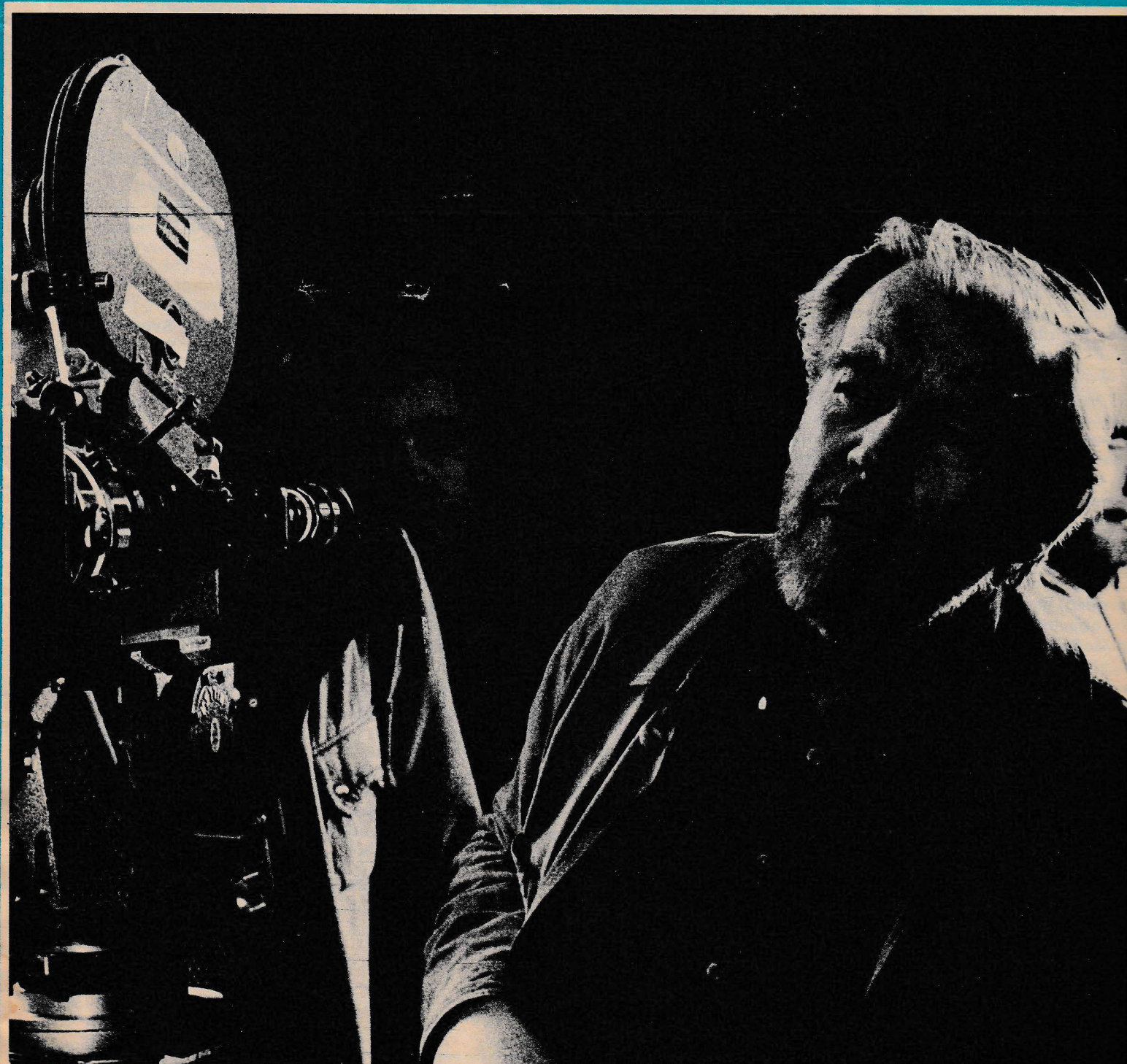

Vår Kyrka

Nr 21 1974 1:50

Kallelsen — ny film av Sven Nykvist

Sid. 5—7

Kallelsen

En liten svart nött vaxduksbok rymmer mer dramatik än de flesta av de filmmanuskript som gjort honom världsberömd. Sven Nykvist, partner till Ingmar Bergman vid de flesta av de stora filmerna,

nu själv nyligen Oscarsbelönad för sitt fullständigt unika sätt att använda kameran, har gjort en annorlunda film, vars grund är den lilla slitna vaxduksboken som börjar i april 1908:

Reste från Stockholm kl. 9.15. Farväl till min lilla Ruth.

"Edert hjärta vare icke oroligt." Boken som slutar med berättelsen om hur den 27-åriga Ruth dog i det Kongo som blev arbetsfält för Natanael Nykvist. Svens far, en av många missionärer som i tämligen stor anonymitet har utfört pionjärgärningar av ett slag som vi idag knappast har fantasi att mäta. Hur stod man ut? Hur klarade man av strapatserna, hur lyckades man utträtta så otroligt mycket? De flesta borde ha gett upp. Svar: Kallelsen.

Kallelsen, som var drivkraft och styrka, motiv och glädje. Den film Sven Nykvist har gjort och som visas i TV på annandag pingst, borde uppmärksammas över hela världen. Kommer förmodligen att göra det.

Text:
Carin Atterling-Wedar

Kallelsen

Forts. från föreg. sida.

Hans namn är känt i hela världen. Särskilt har man talat mycket om honom när han som förste filmfotograf från Skandinavien fått en Oscar för sin unika förmåga att förena högsta tekniska kunnande med fantasi och värme. Den alldeles speciella känsla som finns i varje Ingmar Bergmanfilm, har utan tvekan sitt ena brofäste hos Sven Nykvist.

Han är en imponerande viking att se på. I de mest spleeniga och uttråkade kretsar kring Hollywood där man sett allt (eller tror sig ha sett allt), varit med om det mesta och inte längre är nyfiken på livet, lär han kännas som en chock. Han fattar nog inte det här med divaattityder och har mycket svårt att ens komma på idén, att bara för att han gjort världssuccé med Viskningar och rop, med Nattvardsgästerna, med Scener ur ett äktenskap, med Utvandrarerna, så skulle han behöva skaffa sig fasader runt om sig. Han har en alldeles självklar värdighet som fanns där innan han blev fotograf i världsklass och som ingen framgång någonsin tar ifrån honom.

— Killen är som ett glas källvatten jämförd med nattstånden champagne sa någon i Hollywood som inte på länge lyft på ögonbrynen för någon men faktiskt reste sig ur stolen när svenske Sven såg gräddan stint i ögonen och fick de flesta att bli rätt ointressanta.

Proportioner finns det förut-

sättningar att man får på livet om man haft förmånen att bli född av en guds äventyrare av det slags som pappa Natanael Nykvist var. En av de många kloka dårarna, som mot alla tänkbara odds gick ut i världen för att förändra och förbättra.

Dårskapens realism

Man kan se på mission på många sätt och man kan mycket väl och bör tänka sig om flera gånger hur den skall bedrivas i dag och hur en missionär skall kunna identifiera sig med det land han arbetar i. Men en väldigt fara gör vi oss skyldiga till i våra nutida analyser: att vi glömmer bort den märkliga kär av pionjärer som en gång i tidernas begynnelse gav sig långt bort över haven med den pionjäranda i sina troende hjärtan som har sina rötter i dårskapens realism — den som får oss att hoppa ut på tusen famnars djup.

— Hur många är det som vågar ta risker i dag, säger Sven Nykvist där han sitter med den lilla vaxduksboken i handen. Den som fått honom att göra en film som är annorlunda än både Tystnaden och Nattvardsgästerna och Beröringen. Den film som inte bara han utan också Ingmar Bergman och alla andra i deras team tycker är en av de mest väsentliga som gjorts.

— Det är ju otroligt hur lätt man glömt av den pionjärinsats som missionärerna gjort. Vilka fantastiska uppoffringar de gjorde, vilka konkreta insatser. Det finns en överlägsen snobb-

attityd i dag från en del som jobbar i u-land i andra organisationer och även från en del missionsfolk, en överlägsen attityd som jag tycker är otroligt när man ser i dokumenten från pionjärtiden, säger Sven.

Han har satsat mycket på den här filmen, som fick sin upptakt när han såg Natanaels gamla album och hittade den lilla dagboken, som hans äldre syster Ruth hade i sin ägo. (Sven är barn i ett senare gifte.) Boken som börjar då Natanael för ut:

April 1908

Reste fr. Stockholm kl. 9.15 em. Farväl till min lilla Ruth "Edert hjärta vare icke oroligt."

Farväl till mina föräldrar. På kvällen bjudning i Richards nya hem.

Reste fr. Taberg kl. 7.30 fm anlände till Malmö på kvällen Bodde hos svskonen Grahn.

I Betel med. på f.m. och farväl-möte på kvällen. Axel Andersson kom för att säga oss farväl.

Br. Wennerström och jag lämnade Malmö. Till Trelleborg kl. 10. Svår sjöresa. Kl. 7.47 Berlin.

I april 1908 var Natanael Nykvist 36 år. Han var en av de många som just den tiden lämnade sina vanliga yrken, gripna av en kallelse som överskuggade alla synpunkter om att det kunde bli nästan överstigligen hinder för en svensk pastor som aldrig förr varit utanför landet att plötsligt stå som pionjär för ett missionsarbete i det Kongolese som var så mycket längre bort än det är nu.

— Kallelsen — det är den som gör hela skillnaden, säger Sven när han talar om hur han upplevt arbetet med den här korta dokumentärfilmen. Bakom de enkla kortfattade dagsboksan-teckningarna och bilderna i albumet ryms en dramatik, en satsning och ett uppbygg-nadsarbete, som borde varit föremål för många fler böcker många fler filmer, många fler doktorsavhandlingar och reportage för att komma till sin rätt. Och det gäller ju inte att enskilda människors insatser skall framstå i den glans som aldrig

Bilderna på dessa sidor är hämtade ur familjealbumet från Afrika-tiden.

fanns i deras hårda jobb. Vad det gäller är att kallelsen skall framstå i all sin realism och bärkraft.

— För det behövs ju också i dag, säger Natanaels son. Han som inte alls föll så långt från Natanaels äppelträd. Till och med fotoögat har han ärvt.

— Det var väl de här gamla bilderna som tände min lust både för kamera och att se världen, säger Sven Nykvist. Jag var uppfödd med världen genom kameraögat tack vare bilder — av bra kvalitet — som Natanael skickade hem.

Sven fick gå i skola i Sverige och hörde till dem som bodde på missionärsbarnhemmet på Lidingö utan att på något sätt få svåra oppositionsattityder mot den strikta ordning som rådde. Enda svåra minnet är den gången han inte fick spela fotboll därför att det var söndag.

Men Natanaels son har förmodligen alltid haft sinne för proportioner. Inte bara i filmerna utan också i livet. Så han sålade ganska raskt agnarna från vetet och förstod att det fanns mycket fint vete i kallelsens människor.

Nyfikenhet har han ärvt. Så här skrev Natanael under utresan.

”Passerat Ekvatorn i natt. Har haft intressanta samtal med Elefantjägaren Calmeyn Maurice. Läser Jordan runt. Hans böcker är intressanta men överdrivna.

Jag har börjat arbeta med reparation av tryckeriet och dito med båtarna. Dessutom deltar jag i transporter och i varjehandade förekommande arbeten. Lämnade Londe för att gå till Nuganda.”

Det var dagsetapper till fots genom djungeln. Oändliga dagar blev månader. Hus byggdes, tryckerier sattes i stånd, människor fick undervisning i språk, i bibeln, i att laga mat och sköta sina hus och lära sig göra redskap. Vänta på post. I månader. När den kom var den kanske våt — för sista etappen var en flod som man måste föra posten över. Ofta blev de efterlängtnade breven våta och oläsliga...

Oktober 1909

”Norberg lämnade oss. Jag följde honom över floden...”

Två korta meningar som berättar om den isolering dom levde under. Närmaste vännen lämnade. Man kunde unna sig så mycket tid att man följde honom över floden...

Det fanns inga helikoptrar då som gjorde att man snabbt kunde fara till de stora städerna för att träffa kolleger.

Ensamheten var stor.

Och Ruth kvar hemma för att bli färdig med sin sjukvårdsutbildning.

Juni 1098

Arbetet i full gång med tegelslagning. I dag har jag varit i

skogen och vänt på träden att dem som sågar. Känner mig trött...

Juli 1.

I dag har vi börjat bränna teglet.

Juli 2

Broder Laman gick på morgonen till Kaweke för att bygga skola.

Gick till Kaweke för att bygga skola. Inga överord precis.

Augusti 18

Kl. 3 på morgonen startade jag för Matadi för att möta min älskade Ruth.

1910 i januari inleddes en ny sida i dagboken.

Giv o, Jesus fröjd och lycka!

I maj samma år skriver han i sin bok:

Min utesägligt älskade Ruth Anna Elisabeth har i dag ingått i den eviga vilan i en ålder av 27 år 7 mån och 12 dagar, djupt sörjd av mig och lilla Ruth...

Vila i frid min älskling.

På dagbokens sista sida står:

De tre skovlarna mull föll, en sång sjöngs och kistan gömdes. Ack vad mitt hjärta sved och mina tårar runno.

Det är allt han tillåter sig att säga.

Sedan går han in i arbetet. Kallelsen höll och många år fortsatte han med det pionjärarbete som han delade med en grupp sällsynta, tappra, vanliga människor som gjorde det omöjliga tack vare denna kallelse.

— Det var varit underbart att göra den här filmen, säger Sven.

Alla som hittills sett den fattar att det är något särskilt. Av en händelse fick Sean Connery (han som spelar James Bond) se den.

— Jag vill gärna läsa din fars roll, sa han spontant till Sven.

Och så blev det i den internationella versionen. Här hemma är det Erland Josephson. Ruths roll läses av Harriet Andersson och i den internationella versionen av Liv Ullman.

Se den — och tänk igenom om vi inte har förlorat en del av det civilkurage som kallelsens människor ägde...

